

şıktaş Askerî rüşdiyelerine devam ettikten sonra İstanbul Sultânisi ve İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1923'te Dârülelhan'da kemençe hocasına tayin edildi. İstanbul Kız Lisesi'nde (1924), Feriköy'deki bazı azınlık okulları (1925-1932) ve Kabataş Lisesi'nde (1925-1929) kültür dersleri öğretmenliği yaptı. Eyüp'ün Osmaniye semtinde 1926'da açılan ilk İstanbul radyosunda üç yıl saz sanatkârı olarak çalıştı. Askerliğini yaptıktan sonra Ankara Radyosu'na girdi (1938). Gazi Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Türk edebiyatı öğretmenliği yaptı. Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde 1947 yılında vermeye başladığı tiyatro edebiyatı ve örneklerle Türk müzikisi derslerini aralıklarla yirmi yıl sürdürdü. Ankara Radyosu'nda 1941'den itibaren on yıl süreyle İzahlı Klasik Türk Müziği programını hazırladı. 1951'de Mesut Cemil Tel'in İstanbul Radyosu'na gitmesi üzerine Ankara Radyosu'nda Klasik Koro'yu, bir müddet sonra da Kadınlar Topluluğu'nu yönetti. 1951-1953 yıllarında Ankara Radyosu müdürlüğü görevinde bulundu. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun teşkilinden sonra (1964) koro yöneticiliği görevinin yanı sıra Ankara Radyosu Türk Sanat ve Halk Müzikisi Hizmet Yönetmeliği. Çok Sesli Korunun Çalışma Esasları, Türk Müziğini Denetleme Esasları, Türk Müzikisi Öğretim Planı adlı kurullarda sanat danışmanı olarak çalıştı. Bu kurumdaki son görevi Program Etüt ve Planlama Dairesi uzmanlığı ve Türk Sanat Müzikisi başdanışmanlığıdır. 1967'de Ankara Devlet Konservatuarı'ndaki görevinden emekliye ayrılan Ferit Kam 1979'da İstanbul'a döndü. 28 Temmuz 1981 tarihinde vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Ruşen Ferit Kam, ilk müzik çalışmaları na dört yaşlarında iken Mesut Cemil'den kemençe dersleri alarak başladı.

Yenikapı Mevlevîhânesi'ne devam ederken Rauf Yektâ Bey'den istifade etti. Ayrıca Neyzen Hilmi Dede, Karıcığâr Mazhar Bey, Bestenigâr Ziyâ Bey, Muallim İsmâil Hakkı Bey, Neyzen Emin Efendi, Zekâizâde Hâfız Ahmet ve Kanûnî Nâzım Bey'den geçtiği eserlerle repertuarını genişletti. Üdî Nevres Bey'den saz eserleri ve üslûp öğrendi. İstanbul Sultânisi'nde okurken mektebin müzik hocası Daniel Fitsinger'den keman dersleri aldı ve Hüseyin Sadeddin Arel'in derslerine devam etti. Ali Rifat Çağatay ve Refik Talat Bey de onun hocalarındandır.

Yirmi yaşlarında kemençeye hâkimiyetini ve üslûbunu müzik çevrelerine kabul ettirmeyi başaran Ferit Kam kemençeyi kendi kendine öğrenmiş, Tanbûrî Cemil'in plaklarını dinleyerek kavradığı tekniğini zarif bir üslûpla günümüze aktarmıştır. Tanbûrî Cemil'in heyecanlı icrasına karşılık onda daha ağır başlı ve vibrasyonlu bir tavır dikkati çeker. Çok kuvvetli nota bilgisi, üstün ritim anlayışı, tiz perdelerdeki hâkimiyeti ve güçlü müzikalitesi, Ruşen Ferit Kam'a kemençe sazının ustaları arasında ayrı bir yer sağlamış, Tanbûrî Cemil ve Vasil'den sonra Türk müzikisinin en iyi kemençe virtüözu kabul edilmiştir. Kemençenin yanında tanbur, lavta, ud ve viyolonsel de çalan Ferit Kam, saz icrası konusunda son derece hassas olup bir sazın tavrına başka bir sazın tavrının karıştırılmaması gerektiği görüşündedir. Mesut Cemil ve Vecihe Daryal ile oluşturdukları üçlünün uzun yıllar büyük bir titizlikle ortaya koyduğu yorumlar klasik Türk müzikisinin en anlamlı icralarıdır. Tanbûrî Cemil'i yorumlamaktan beste yapmaya zaman bulamadığını söyleyen sanatçı, "Bir nevcivandır âşûb-i candır" mısraıyla başlayan hicazkâr şarkının dışında eser bestelememiş, radyoda solo ve koro programlarına kemençe ile katılırken diğer taraftan sanatkâr adaylarına müzik tarihi, Türk edebiyatı, üslûp ve fonetik dersleri

vererek birçok sanatkârın yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Müzik tarihine dair araştırmalarıyla da tanınan Ferit Kam bu çalışmalarına 1930'lu yıllarda başladı. *Dârülelhan Mecmuası*, *Nota Mecmuası*, *Radyo Mecmuası*, *Şadırvan*, *Hisar*, *Âhenk*, *Hafta*, *Türk Musikisi Dergisi*, *Türkiye Radyoları Program Dergisi*, *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Milliyet*, *Zafer*, *Barış*, *Adalet*, *Yeni Sabah*, *Karar*, *Akşam* gibi dergi ve gazetelerde yayımlanan makalelerinin büyük bir kısmı, Ankara Radyosu'ndaki İzahlı Klasik Türk Müziği programlarının kaynağını oluşturmıştır.

Ferit Kam, Edebiyat Fakültesi'nde Yahyâ Nazım üzerine hazırladığı mezuniyet tezini *Bestekâr Şâir Nazım, Hayatı ve Eserleri Hakkında Tetkikat* adıyla yayımlamış (İstanbul 1933), Türk müzikisi tarihine dair kaleme aldığı "Meragah'dan Lem'i Atlı'ya Kadar" adlı çalışma ise henüz basılmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

40. Sanat Yılında Mesut Cemil, [baskı yeri yok] 1952 (Cumhuriyet Matbaası), s. 18-19; M. Nazmi Özalp, *Türk Sanat Müzikisinin Yakın Tarihçesi ve Ruşen Ferit Kam*, Ankara 1983; a.mlf., *Türk Müzikisi Tarihi*, İstanbul 2000, II, 285-291; Cevdet Kozanoğlu, *Radyo Hatıralarım*, Ankara 1988, s. 13, 25; Mahmut T. Öngören, "Yitirdiklerimiz", *Milliyet Sanat Dergisi* (yeni dizi), sy. 31, İstanbul 1981, s. 47; Öztuna, *BTMA*, I, 419-420.

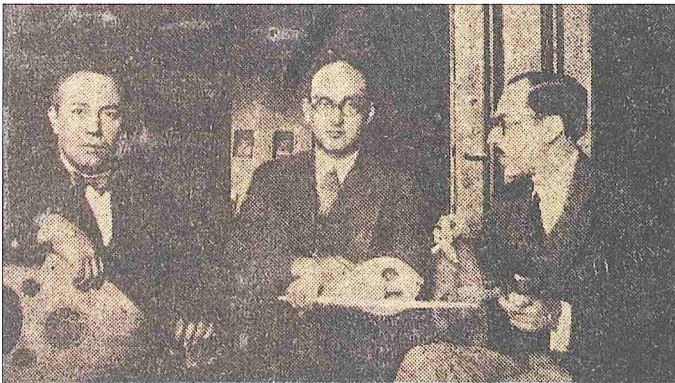

NURİ ÖZCAN

KAMANIÇE

Ukrayna'nın Podolya bölgesinde tarihî bir kale şehri.

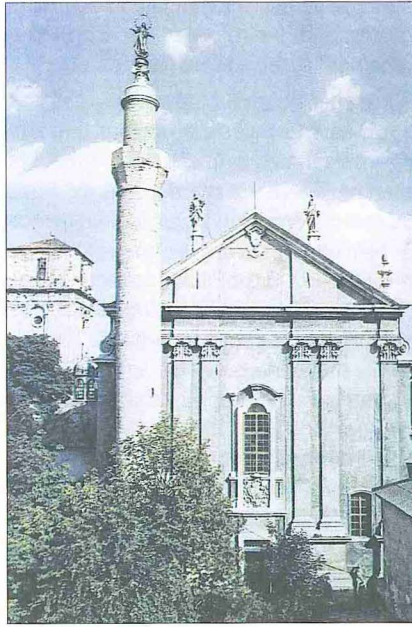
Leh dilinde Kamieniec Podolski, Ukrayna Kamjanec' Podil's'kyj ve Rusça'da Kamenets-Podolski adlarıyla anılır. Dinyestr nehrinin sol taraftan aldığı kollarından biri olan Smotriç suyunun kıyısında kurulmuştur. Tarihi XI. yüzyıla kadar iner. XIV. yüzyılda Litvanlılar tarafından alınan Kamaniçe 1430'da Polonya Krallığı'na dahil edildi. İtalya ve Almanya'nın kuzeyinden Kırım yoluyla Hindistan ve Çin'e uzanan ticaret yolu üzerinde önemli bir ticaret merkeziydi. Karışık bir etnik ve dinî yapısı bulunan Kamaniçe'nin nüfusu Polonyalı, Ermeni, Ukraynalı ve yahudilerle daha az sayıdaki Romen, Bulgar ve Yunanlılar'dan oluşmaktaydı. Kamaniçe, korunmalı mevkii ve muhkem kalesiyle XVI. yüzyılda Hristiyanlığın doğu savunma hattı olarak nitelendirilir ve genellikle Malta'daki La Velatta ile mukayese edilirdi. Osmanlılar Ukrayna'ya hâkim olma

Ruşen Ferit Kam, eski İstanbul Radyosu'nda Cevdet Kozanoğlu (solda) ve Mesut Cemil ile (sağda) birlikte

mücadelesi sırasında Ruslar ve Polonyalılar'a karşı XVI. yüzyılın ikinci yarısında Kazaklar'la ittifak oluşturdular. Abaza Paşa 1633'te kaleyi bir süre muhasara altında tuttuysa da ele geçiremedi. 1669'da Ukraynalı Petro Dorşenko'yu himaye altına aldıktan sonra IV. Mehmed'in başında bulunduğu Osmanlı ordusu Lehistan seferine çıktı. Sefer sırasında Podolya'nın merkezi olan Kamanice dokuz gün süren kuşatmadan sonra zaptedildi (3 Cemâziyelevvel 1083 / 27 Ağustos 1672). IV. Mehmed, 2 Eylül'de Katolik katedralini camiye çevirerek ilk cuma namazını burada kıldı. Şehre bir kadı ve beylerbeyi tayin etti. Mevcut yedi kilise daha camiye çevrilerek Köprülü Ahmed Paşa, Musâhib Mustafa, Kara Mustafa ve Vanî Efendi vakıfları kuruldu, eğitim kurumları açıldı.

Kamanice'nin fethi, Osmanlılar'a Boğdan (Moldavya) ve Kırım Hanlığı üzerindeki kontrollerini güçlendirme imkânı verdi. Böylece Kazaklar'ın Karadeniz'e saldırılarının da önüne geçilmiş oldu. 18-23 Ekim 1672'deki Bucaş (Bučač) ve İzvança (Žvanec) anlaşmaları Osmanlılar'ın Podolya üzerindeki hâkimiyetlerini tesis etti. 1673'te Polonyalılar'a karşı savaş tekrar başladı. 1676 ve 1678'deki anlaşmalarla Osmanlılar Podolya'ya iyice yerleştiler. Polonyalılar, 1683'teki Viyana Kuşatması'ndan sonra on yedi yıl süreyle Kamanice'yi geri almak için uğraştılar. 1699'daki Kar-

Kamanice'de camiye çevrilen bir kilise

lofça Antlaşması ile Kamanice Osmanlılar tarafından tahliye edildi.

Kamanice eyaletinin dört sancağı (Kamanice, Bar, Mejibuj / Medzybuz, Yazlofça / Jazlovec) ve on dokuz nahiyesi bulunuyordu. Kaynaklarda 500'den fazla timar verildiği, asker sayısının 6000 civarında olduğu ve bunun 3000 kadarını yenicilerle teşkil ettiği bildirilmektedir. 200'den fazla topu ile Kamanice Kalesi Bağdat, Budin, Belgrad ve Kandiye ile beraber Osmanlı Devleti'nin en önemli kaleleri arasında yer aldı. 1092 (1681) tarihli tahrir defterine göre şehirde 3500 gayri müslim (568 hâne) yaşamaktaydı ki bu rakam Polonya hâkimiyeti döneminden az değildi. Şehrin İslâmî geçmişinden günümüze iki minare ve bir minber kalmıştır. Osmanlılar ayrıca kaleyi ve bu kaleyi şehre bağlayan köprüyü de tamir etmişlerdi.

Koca Halil Paşa, Uzun İbrâhim Paşa, Defterdar Ahmed Paşa, Abdurrahman Abdi Paşa, Tokatlı Mahmud Paşa, Bozoklu Mustafa Paşa Osmanlılar'ın Kamanice beylerbeyleri arasındadır. Karlofça Antlaşması'ndan sonra Kamanice 1793'e kadar Polonya-Litvanya ittifakında kaldı. Bu tarihte Rus topraklarına dahil edildi. 1919'da kısa bir süre bağımsız Ukrayna Cumhuriyeti'nin başşehri oldu. Ancak bu cumhuriyetin Ruslar tarafından çöktürülmesiyle tekrar Sovyetler Birliği toprakları

içinde kaldı. 1930'larda büyük tahribata uğradı. Ukrayna'nın 1991'de bağımsız olmasından sonra bu devletin sınırları içerisinde yer aldı.

Kamanice, XIX. yüzyılda demiryolunun inşa edilmesiyle tren ve nehir taşımacılığının verdiği imkânlar sayesinde sanayi ve ticaret bakımından hızla gelişti. Günümüzde de bu özelliğinin yanı sıra turizm potansiyeli bakımından Ukrayna'nın en gözde mekânlarından birini oluşturmaktadır. Ünlü kalesi müze olarak kullanılmaktadır. Nüfusu 115.000 civarındadır (2000 tah.).

Nobel ödülü sahibi Polonyalı yazar Henryk Sienkiewicz, Kamanice'nin Osmanlılar tarafından fethi üzerine bir roman yazmıştır (*Pan Wolodyjowski*). Nâbî ve Abdurrahman Abdi Paşa'nın Kamanice hakkında şiirleri bulunmaktadır. Ayrıca Hezarfen Hüseyin Efendi'nin dünya tarihinde ve Kâtib Çelebi'nin kozmografyaya dair eserlerin zeylinde Kamanice ile ilgili bölümler yer almaktadır. Kara Mustafa Paşa'nın tezkirecisi Hacı Ali Efendi fetihle ilgili olayları anlatan bir günlük kaleme almış, bu ayrıntılı günlük daha sonra Silâhdar Mehmed Ağa ve Râşid tarihlerinde kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hacı Ali Efendi, *Fetihnâme-i Kamanice*, Süleymaniye Ktp., Lala İsmail, nr. 308; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 128; Nâbî, *Târih-i Kamanice*, İstanbul 1281; Silâhdar, *Târih*, I, 586 vd.; Râşid, *Târih*, I, 266 vd.; Z. Abrahamowicz, "Die Türkische Herrschaft in Podolien (1672-1699): II. Die administrative Einteilung des Vilayet-i Kamanice. Die türkischen Militärlehen daselbst (Ein Vorbericht)", *Habsburgisch-osmanische Beziehungen* (ed. A. Tietze), Vienna 1985, s. 187-192; D. Kolodziejczyk, *Podole pod panowaniem tureckim. Ejalet Kamieniecki 1672-1699*, Warszawa 1994; a.mlf., *The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681): Defter-i Mufasssal-i Eyalet-i Kamanice*, Harvard 1999; a.mlf., "Ottoman podillja: The Eyalet of Kam-janec, 1672-1699", *Harvard Ukrainian Studies*, XVI, Massachusetts 1992, s. 87-101; a.mlf., "The Defter-i Mufasssal of Kamanice from ca. 1681 - an Example of Late Ottoman Tahrir Reliability, Function, Principles of Publication", *Osm.Ar.*, sy. 13 (1993), s. 91-98; Velled Çelebi, "Kamanice Fethi Münasebetiyle", *TY*, IV/19 (1926), s. 68-76; a.mlf., "Kamanice Feryadnamesi", a.e., IV/20 (1926), s. 111-118; Orhan Şaik Gökyay, "Kamanice Muhafızlarının Çektiği", *TD*, sy. 32 (1979), s. 281-300; A. W. Fisher, "Ottoman Kamanets-Podolsk", *JTS*, VIII (1984), s. 55-83; A. Decei, "Kamanice", *IA*, VI, 145-146; V. J. Parry, "Kamâniča", *EP* (İng.), IV, 516-517.

DARIUSZ KOŁODZIEJCZYK

KAMER

(bk. AY; HİLÂL).

Kamanice'den bir görünüş

